

**Lietuvių kalbos ir literatūros
olimpiada Lietuvos ir užsienio lietuviškų
mokyklų 9–12/I–IV gimnazijos klasių mokiniams
2022 m.**

11-12 klasės (III–IV gimnazijos klasės)

Savivaldybių etapas

Užduočių atlikimo laikas – 1 val. 15 min.

Mokykla/gimnazija

Dalyvio vardas, pavardė arba kodas

Vertinimas:

I UŽDUOTIS

*Tai buvo pradžia. Televizijos bokštas pasviro.
Per dangų pasvydo žvaigždė – iš amžinybės klavyro.*

Marcelijus Martinaitis, „Eilėraščių įsiveržimas į nakties Vilnių“ (1986), poemos ištrauka.

Atsakykite į klausimus:

Vertinimas

1. Kokia istorinė „pradžia“ minima šioje ištraukoje?

2. Kokio lietuvių poeto kūrybos tiesioginė aliuzija yra frazė „pasvydo žvaigždė“?

3. Koks istorinis įvykis yra tarsi „išpranašautas“ šioje poemos ištraukoje?

4. Apibūdinkite poeto M. Martinaičio poezijos savitumą, parašydami ne mažiau kaip 50 žodžių pastraipą.

Vertinimas:

1-3 klausimai: 0 (atsakymas neteisingas), **1** (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), **2** (atsakymas teisingas).

4 klausimas: Vertinama **5, 2 arba 0 taškų**. Už argumentuotą ir kūrybiškai išplėtotą atsakymą 5 taškai. Atsakymas iš dalies teisingas, bet fragmentiškas, nebaigtas – **2**. Atsakymas neteisingas – **0**.

Suma:

II UŽDUOTIS

Atsakykite į klausimus:

1. Šis žmogus gyveno XIX a. ir mirė XX a. pradžioje. Jo mokytojas buvo Antanas Baranauskas. Šis žmogus yra lietuvių kalbos tarmių tyrėjas, sudaręs lietuvių kalbos tarmių klasifikaciją, kurią vėliau patobulino Antanas Salys. Jis parašė veikalą apie lietuvių kalbos priegaides, yra lietuvių kalbos gramatikos autorius, sukūręs terminus *veiksmožodis, asmuo, kamienas*. Jis buvo pirmasis lietuvių kalbininkas, kuris tyrė baltų ir finų kalbų santykius. Koks tai žmogus ir koks garsus lietuvių kalbininkas, baltistikos mokslo kūrėjas, buvo jo mokinys (parašykite jų vardus ir pavardes)?

2. Šiuo metu šio Lietuvos miesto dalis yra vieta, kur XVI a. gimė vienas lietuvių raštijos kūrėjų, pirmosios išlikusios LDK lietuviškos knygos autorius. Maždaug XVII a. pradžioje šiame mieste apsigyveno škotai, o jų bendruomenė šiame mieste buvo viena didžiausių Baltijos regione. Už šio miesto esančio Nevėžio slėnį aprašė Česlovas Milošas. Šio miesto vardo kilmė yra asmenvardinė. Kokio tai miesto pavadinimas ir koks minėtas XVI a. lietuviškos katalikiškos literatūros pradininkas čia gimė (parašykite vardą ir pavardę)?

3. Elbingo žodynėlis yra rankraštinis vokiečių ir vienos baltų kalbos žodynėlis, apie 1400 m. nurašytas nuo originalaus XIII – XIV a. veikalo. Šia kalba kalbėjusios baltų tautos vardas pirmą kartą paminėtas IX a. Bavarų Geografo raštuose. Kokios tai baltų kalbos žodynėlis ir kuriai baltų kalbų grupei ji priklauso?

Vertinimas: Už kiekvieną teisingą atsakymą po 2 taškus. Už dalį teisingo atsakymo 1 taškas.

Vertinimas

Suma:

III UŽDUOTIS

**Kokius žymius lietuvių literatūros kūrinius apibūdina šie teiginiai.
Nurodykite autorių ir kūrinį:**

- Tai romanas apie meilę.
- Kūrinio stiliui būdingas impresionizmas.
- Autorius jį pradėjo rašyti būdamas septyniolikos metų.

- Tai istorinė poema.
- Jos autorius studijavo Vilniaus universitete.
- Poemos veiksmas vyksta bajoro dvare.

- Tai religinis kūrinys.
- Jo autorius studijavo Vokietijoje ir Italijoje.
- Dėl savo religinių idėjų kūrinio autorius turėjo pasitraukti į Prūsiją.

Vertinimas: Už kiekvieną teisingą atsakymą po 2 taškus, Už dalį teisingo atsakymo 1 taškas.

Vertinimas

Suma:

IV UŽDUOTIS

Iškeliavo jis anksty, drumstai šiltą ankstyvo pavasario pirmąjį rytą. Kai nuo aušros varnėnai švilpavo, šiaušdami žvilgančias plunksnas, ir pakluonėse triliavo vieversiai. Ir daugelis kitų paukščių, nematyti per žiemą, sutūpę į medžius ar greitomis kojomis striksėjo arimų grumstais ir pievų prabrinkusiais kelmeliais. Ploni, skysti debesys lyg išskidėjęs marškonis nudraikė padangę, prilaikydamas saulės karštį, tartum nenorint iš karto užlieti žemės putojančiu gaivalu. Minkštas vėjas laižė rankas, švelniais pirštais grabinėjo veidą ir drąsiai laužėsi į atsegtą antį.

Leidosi pėsčias šlapiu, tačiau spėriai brinkstančiu keliu. Skalbinių ir darbo drabužių ryšulėlį nešėsi po pažastim, ketindamas, pasiekęs mišką, išsipjauti lazdą ir pasiejus užsikelti ant peties. Motina nustebo, sužinojusi, kad jis išeina pas ūkininką, ir nustebo dar didžiau, kad nelaukia švenčių. Kelios dienos belikę, ir ar ne mieliau visiems kartu, kaip tai būdavo per daugelį metų.

Marius Katiliškis, Miškais ateina ruduo, ištrauka

Atsakykite į klausimus:

Vertinimas

1. Tekste vartojamas žodis *antis* (plg. ...*drąsiai laužėsi į atsegtą antį*). Parašykite, kokia reikšmė jis vartojamas pateiktame tekste, ir tinkamai sukirčiuokite šį žodį (kirčio ženklą ir vietą galite pažymėti skliausteliuose žodžiais).

2. Tekste vartojamas žodis *ryšulėlis* (plg. ...*darbo drabužių ryšulėlį nešėsi...*) yra deminutyvinės priesagos vedinys. Parašykite šio vedinio pamatą, priesagą ir nurodykite, ką žymi vedinys.

3. Parašykite, kokie skardieji priebalsiai, kurie pagal skardumą ir duslumą sudaro poras, bus išarti balsu bendrine lietuvių kalba skaitant pateikto teksto sakinį *Kai nuo aušros varnėnai švilpavo, šiaušdami žvilgančias plunksnas, ir pakluonėse triliavo vieversiai*. Ar kartojasi kuris nors iš skardžių priebalsių sakinyje du kartus? Jeigu taip, tai kuris?

4. Tekste suraskite iš būdvardžių padarytus aukštesniojo laipsniorieveiksnius ir juos parašykite. Nurodykite bent du gramatinius požymius, kurie būdingi būdvardžiams, kurie yra Jūsų pateiktųrieveiksnių pamatas.

5. Kodėl žodyje *drąsiai* (plg. ...*ir drąsiai laužėsi*...) rašoma *q*? Prieš kokius kitus priebalsius (be *s*) balsės *q*, *ę*, *į* rašomos žodžių šaknyse dėl tos pačios priežasties?

6. Tiksliai parašykite, kokia sakinio dalis sakinyje *Kai nuo aušros varnėnai švilpavo, šiaušdami žvilgančias plunksnas, ir pakluonėse triliavo vieversiai* išskirta kableliais? Pakomentuokite, ką autorius norėjo išreikšti, šią sakinio dalį išskirdamas kableliais.

7. Parašykite, kokia dalyvio forma (nurodykite rūšį, laiką, giminę, linksnį) yra pavartota sakinyje *Kelios dienos belikę, ir ar ne mieliau visiems kartu, kaip tai būdavo per daugelį metų*. Kokios giminės reikšmė ji vartojama?

8. Kur buvo sukurtas romanas *Miškais ateina ruduo*? Ištraukoje romano veikėjas išeina tarnauti pas ūkininką. Kokia kita jo darbinė veikla yra svarbi romano tema?

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), **1** (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), **2** (atsakymas teisingas).

Vertinimas

Suma:

V UŽDUOTIS

Man visas pasaulis, visas gyvenimas išrodo simboliu didžiosios gyvybės, iš kurios jis kyla. Pavieniai žmonės, pavienės tautos, net amžiai yra mano akyse ypatingi didžiojo slėpinio reiškiniai.

Vydūnas

Atsakykite į klausimus:

Vertinimas

1. Kokiame kūrinyje Vydūnas vaizduoja pasaulio radimosi pradžia?

2. Kokia senovės kultūra veikė Vydūno pasaulėžiūrą ir mintį?

3. Vydūnas bendravo su Mikalojum Konstantinu Čiurlioniu, žavėjosi jo dailės darbais. Pasvarstykite, kas yra bendro tarp Vydūno ir Čiurlionio meninės pasaulėvokos ir meninės raiškos. Parašykite argumentuotą ne mažiau nei 50 žodžių pastraipą.

Vertinimas:

1-2 klausimai: 0 (atsakymas neteisingas), **1** (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), **2** (atsakymas teisingas).

3 klausimas: atsakymas vertinamas **5, 2 arba 0** taškų. Už argumentuotą ir kūrybiškai išplėtotą atsakymą **5** taškai. Atsakymas iš dalies teisingas, bet fragmentiškas, nebaigtas – **2**. Atsakymas neteisingas – **0**.

Suma:

VI UŽDUOTIS

*Berlynas aukštyn kojom drybso,
O mėnuo, senas idiotas,
Elektros viela pažabotas,
Šypso.
Gatvėse medžiai apkarpyti
Nežino, ar jiems sprogt, ar ne...
Tiktai už lango vazone
Svaigių, skanių kvapų pilni
Narcizai pradeda šaipytis
Lyg vaikas alkanas sapne.
Žvėryne miega krokodilai,
Liūtai, beždžionės ir gyvatės.
Šalia Žvėryno savo viloj
Jau rengias gult aristokratės:
Juk metas jau – nakties antra.
Tramvajai ir automobiliai,*

*Pabaigę gatvėse kadrilį,
Seniai po urous išsislapstė,
Pralenkdami kuris katrą.
Jau vietoms merkias elektra.
Pakilo mėnuo dar aukščiau.
Įkliuvęs tarp bažnyčios bokštų,
Pakreipęs savo snukį plokštų,
Jis išsižiojo dar plačiau
Ir atsiduso. Pūstelėjo.
Ir šiltos srovės minkšto vėjo
Užliejo knarkiantį Berlyną.
Mėgino mėnuo į Žvėryną,
Bet staiga, pro stiklus pamatęs,
Kaip rėdosi aristokratės,
Paraudo senis ir už bokštų
Užrito savo veidą plokštų.*

Kazys Binkis, „Vokiškas pavasaris“

Atsakykite į klausimus:

1. Raskite tekste pavartotus du tarptautinius žodžius, kurių tekste vartojamą formą sudaro vien trumpieji skiemenys, ir juos parašykite.

2. Aptarkite, kas būdinga meninio stiliaus tekstams (nurodykite bent 4 ypatybes).

3. Pakomentuokite eilėraštyje išplėtotą mėnulio įvaizdį. Kuo jis ypatingas? Koks jo santykis su vaizduojamu miestu?

4. Kaip vadinosi eilėraščių rinkinys, kuriame pirmą kartą buvo išspausdintas šis eilėraštis?

Vertinimas

5. Sukurkite ne mažiau nei 10 sakinių (tarp kurių turi būti bent 4 sudėtiniai sakiniai) meninio stiliaus tekstą, į kurį įtraukite bent 3 tekste vartojamus tarptautinius bendrinius žodžius ar iš jų padarytus vedinius. Tekste pavartotus ištraukos žodžius (ir iš jų pavartotus vedinius) pabraukite ar išskirkite <> simboliais.

Vertinimas

Suma:

Vertinimas:

1-4 klausimas: 0 (atsakymas neteisingas), **1** (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), **2** (atsakymas teisingas).

5 klausimas: Vertinama 5, 2 arba 0 taškų. Už parašytą be rašybos ir skyrybos klaidų tinkamo stiliaus ir dydžio tekstą, kuriame pavartoti 4 sudėtiniai sakiniai ir į kurį įtraukti bent 3 tarptautiniai žodžiai ar iš jų padaryti vediniai – **5** taškai. Atsakymas iš dalies teisingas, bet fragmentiškas, netikslus, nebaigtas – **2**. Atsakymas neteisingas – **0**.

**Lietuvių kalbos ir literatūros
olimpiada Lietuvos ir užsienio lietuviškų
mokyklų 9–12/I–IV gimnazijos klasių
mokiniamis
2022 m.**

11–12 klasės (III–IV gimnazijos klasės)

Savivaldybės etapas

ATSAKYMAI

Maksimalus taškų skaičius: 61

I UŽDUOTIS

1. Vadinamasis Atšilimo laikotarpis, prasidėjęs XX a. devintame dešimtmetyje, jo metu paskelbtas Persitvarkymo sąjūdis.
2. Antano Strazdo.
3. Tragiški 1991 m. sausio 13 d. įvykiai Vilniuje prie Televizijos bokšto.
4. Atsakymai gali būti įvairūs. M. Martinaičio kūrybinis savitumas formavosi palaipsniui, patyrė tam tikrą raidą. Ankstyvoji poetika buvo paremta liaudies dainų intonacijomis ir temų imitacijomis, bendruomeninės kultūros archetipų refleksija, tačiau poezijoje ilgainiui ėmė dominuoti pojūtis, jog tradicinė kultūra yra tarsi „amputuota“, todėl iš tautos žemdirbiškos kultūros fragmentų autorius ėmė dėlioti darnų poetinį paveikslą, ieškojo reikšmes vienijančio žvilgsnio ir jas įtvirtinančio raiškos būdo.

II UŽDUOTIS

1. Kazimieras Jaunius, jo mokinys Kazimieras Būga.
2. Kėdainiai, Mikalojus Daukša.
3. Prūsų, vakarų baltų kalbų grupei.

III UŽDUOTIS

1. Igno Šeiniaus *Kuprelis*.
2. Adomo Mickevičiaus *Ponas Tadas*.
3. Abraomo Kulviečio *Tikėjimo išpažinimas*.

IV UŽDUOTIS

1. Antis yra kokio nors drabužio (marškinių, palaidinės ar pan.) perskėlimas krūtinei; vieta už drabužių lig juostos. *Añtis*.
2. Pamatas yra veiksmazodis *rišti* (kamienas *riš-*), priesaga *-ulyš*, vedinys žymi (pamatinium žodžiu pasakyto) veiksmo rezultatą.
3. Priebalsiai: *ž, d, g*. Taip. *ž*.
4. Prieveiksmai: *didžiau, mieliau*. Atsakymai gali būti įvairūs: laipsniavimas, įvardžiuotinės formos, vedinių daryba su įvairiais priešdėliais ar priesagomis,rieveiksmių daryba, nederinamoji forma (bevardė giminė).
5. Šio žodžio šaknyje *q* rašoma, nes ja žymimas garsas giminiškuose žodžiuose kaitaliojasi su *į*, pvz., *drąsa - drįsti*. Prieš *š, ž*.
6. Išplėstinė pusdalyvinė aplinkybė. Norėjo išreikšti prasminį ir intonacinį jos savarankiškumą.
7. Veikiamosios rūšies būtojo kartinio laiko vyriškosios giminės vardininko linksnio forma. Moteriškosios giminės reikšmė.
8. Romanas sukurtas iševijoje (JAV). Svarbi romano tema – medkirtystė, romano veikėjo darbas miške.

V UŽDUOTIS

1. Trilogijoje *Amžina ugnis*.
2. Vydūnas – vienas retų lietuvių mąstytojų, kurie buvo veikiami Rytų, būtent senovės Indijos, minties paveldo.
3. Atsakymai gali būti įvairūs. Vydūno ir Čiurlionio kūrybines sąsajas skatino neoromantinės idėjos ir meninės modernizmo raiškos tendencijos. Abiejų kūryboje svarbi simbolių reikšmė, pozityvus žmogaus sąmonės, pasaulio dvasinės raidos evoliucijos vertinimas. Abu kūrėjai aukštino žmogaus kūrybiškumo galią. Vydūnas savo dramas vadino „regesiais“, jo kūryboje dominuoja vaizdiniai, o Čiurlionį jis vertino kaip „regėtoją“, siekiantį išreikšti pasaulio visumos vaizdą.

VI UŽDUOTIS

1. Atsakymai gali būti įvairūs: *idiotas, vazone, elektra*.
2. Atsakymai gali būti įvairūs: leksikos įvairovė, leksikos vaizdingumas, emociniai ir ekspresiniai žodžių atspalviai, sinonimų gausa, žodžių vartoseną perkeltinėmis reikšmėmis, pasitaikantys bejungtukiai, nepilnieji sakiniai, retorikos figūrų įvairovė, estetiškumas ir kt.
3. Atsakymai gali būti įvairūs. K. Binkis vaizduoja urbanistinį, elektrifikuoto XX a. pr. miesto peizažą, kuris tarsi nebepavaldus gamtos ritmui, gyvena pagal autonomiškas taisykles. Todėl tradicinį romantizuotą poetinės mėnesienos įvaizdį keičia ironiškas mėnulio, kaip „seno idioto“, „pažaboto“ arklio, įvaizdis.
4. „100 pavasarių“.
5. Atsakymai bus įvairūs. Tarptautiniai žodžiai: *idiotas, elektra (2x), vazonas, narcizas, krokodilas, vila, aristokratė (2x), tramvajus, automobilis, kadrilis*.